

Literatuur

Boekbespreking: The Sand Wasps

Theo Peeters

Evans, H.E. & K.M. O'Neill, 2007. The sand wasps. Natural history and behavior. - Harvard University Press, Cambridge, 240 p. ISBN-10: 0-674-02462-1. Prijs: € 42, exclusief verzendkosten.

Howard Evans stierf in 2002 en liet een manuscript achter met een aanvulling op zijn klassieke werk uit 1966 'The comparative ethology and evolution of the sand wasps'. Kevin O'Neill, een student van Evans, heeft dit manuscript vijf jaar later in boekvorm gegoten.

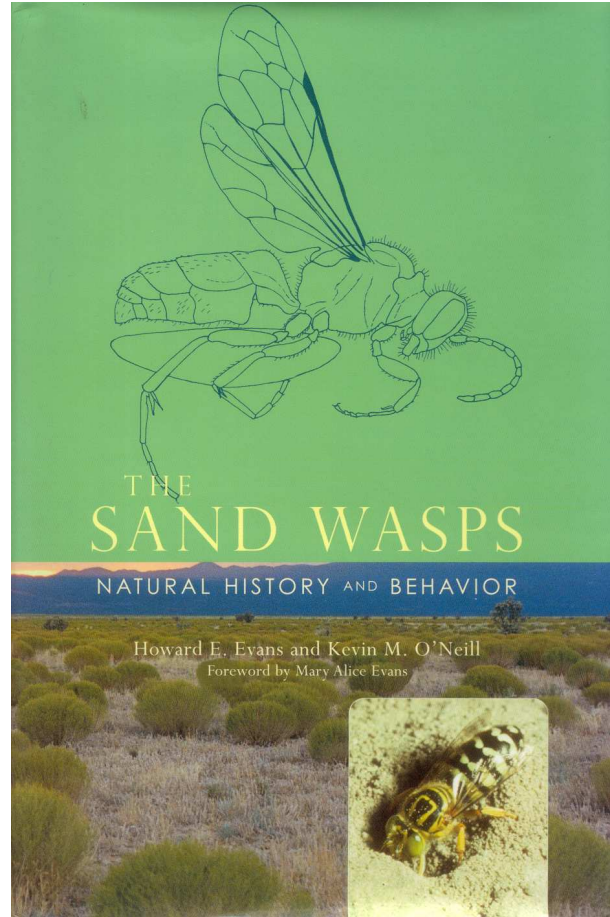
Met 'sand wasps' worden hier de graafwespen van de subfamilie Bembicinae bedoeld. In ons land zijn 8 genera en 22 soorten van deze subfamilie aangetroffen, waarvan er in dit boek 14 ter sprake komen. Omdat 't er zo weinig zijn som ik ze hier even op: *Alysson pertheesi*, *Alysson spinosus*, *Didineis lunicornis*, *Argogorytes fargeii*, *Argogorytes mystaceus*, *Harpactus tumidus*, *Gorytes laticinctus*, *Gorytes quadrifasciatus*, *Gorytes quinquecinctus*, *Lestiphorus bicinctus*, *Nysson interruptus*, *Nysson maculosus*, *Nysson spinosus* en *Bembix rostrata*. Aan de meeste soorten worden slechts enkele zinnen geweid. Onze grootste graafwesp, de harkwesp *Bembix rostrata*, komt regelmatig ter sprake.

Het boek bestaat uit een tweetal delen. Een inleiding gevolgd een bespreking van de informatie die bekend is over de Bembicinae in hoofdstuk 1-7 (blz. 1-223). Deze hoofdstukken zijn overzichtelijk ingedeeld en vatten de nieuwe kennis over de soorten en genera samen. Ze besluiten elk met een overzicht van hetgeen bekend is van het tribus (achtereenvolgend Alyssontini, Gorytini, Nyssonini, Stizini en Bembicini). Over het soortenrijke genus *Bembix* is een apart hoofdstuk geschreven.

Het slothoofdstuk 8 (blz. 224-293) vormt het tweede, meer thematische deel van het boek. In dit hoofdstuk worden de verschillende gedragingen van de wespen vergeleken en deze komen aan bod in diverse thema's zoals habitat, nestgedrag, prooi-transport, oriëntatie,

eileggedrag, jachtgedrag, vijanden, slaap. Dit hoofdstuk wordt afgesloten met een paragraaf over bescherming van graafwespen.

'The sand wasps' is stevig ingebonden in een mooi bruinoranje kaft omwikkelt door een fris groene flap. Achterin vinden we enkele onderzoekstips, een literatuurlijst en een index.

Het boek was voor mij weinig inspirerend in de zin dat ik gepakt werd door de bespreking van nieuwe onderzoeksresultaten of onderzoeklijnen. Vergelijking van de literatuurlijsten van O'Neill (2001) met dit boek laat zien dat O'Neill zelf sinds 2001 ook slechts één nieuwe publicatie over deze graafwespengroep heeft uitgebracht en zich vooral heeft beperkt tot de engelstalige literatuur. Ik mis teveel de hand van Evans en dit postume werk is dan ook geen waardige afsluiting van het werk van deze grote taxonoom en etholoog. Voor een degelijk overzicht van de Bembicinae kun je naast Bohart & Menke (1976) mijns inziens het beste beginnen met Evans (1966) 'The comparative ethology and evolution of the sand wasps'.

Literatuur

Bohart, R.M. & A.S. Menke, 1976. Sphecid wasps of the world; a generic revision. - Univ. California Press, Berkeley, 695 p.

Evans, H.E., 1966. The comparative ethology and evolution

of the sand wasps. - Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, 526 p.
O'Neill, K.M., 2001. Solitary wasps. Behavior and natural history. - Cornell series in arthropod biology, Ithaca and London, xii, 406 p.

Enkele overdenkingen bij Evans & O'Neills Sand Wasps

Hans Nieuwenhuijsen

Wat nu volgt is geen boekbespreking. Ik probeer voor mezelf te verklaren waarom O'Neill's boeken, zoals 'Solitary Wasps' (2001) en nu 'The Sand Wasps' (2007) mij altijd wat teleurstellen. Ze bevatten altijd een zee van feiten en nooit eens een samenvattend kader. In Solitary Wasps deed hij een, naar mijn mening niet zo geslaagde, poging de solitaire wespen in twee groepen te verdelen, de parasitoiden en de predatoren. Het leverde geen nieuw inzicht op in de gedragingen van de wespen maar wel een geduchte discussie binnen en buiten Bzzz over wat nu precies parasitoiden en predatoren zijn. Vooruit, dat is een verdienste van O' Neill.

Ik weet na lezing van 'The Sand Wasps' waarom ik weer teleurgesteld ben: ik lees zijn boeken vanuit een verkeerde invalshoek. Ik lees ze als bioloog en ik wil lezen over een biologische theorie, toegelicht aan de wespen. Dat doet bijvoorbeeld Alcock wel, lees zijn artikel over het voortplantingsgedrag van de mannelijke bijen en wespen maar eens (Alcock et al, 1978) of blader zijn studieboek 'Animal Behavior' (1979) eens door. Iwata (1971) is een voorbeeld van een prettig leesbare, samenvattende presentatie van veel feiten. O'Neill heeft geen samenvattend idee, hij somt alleen maar feiten op, in woord of in tabel. Bovendien vind ik O'Neill biologisch niet sterk. Ik illustreer dat aan een onderwerp dat mijn belangstelling heeft: de aculeaten gemeenschap als voedselweb. In fig. 8.2. op pagina 236 is een hypothetisch voedselweb afgebeeld. Wat onmiddellijk opvalt is de richting waarin de pijlen wijzen. Ik leerde mijn leerlingen dat een pijl van A naar B betekent dat A in de maag van B verdwijnt. In deze figuur verdwijnen wespen in planten. Bovendien illustreert deze figuur een verhaal onder het kopje 'Interspecific Nesting Association', in het hoofdstuk 'vergelijkende ethologie', terwijl het toch een typisch ecologisch onderwerp is.

Nu weet ik dat ik O'Neill's boeken moet 'lezen' (het zijn eigenlijk naslagwerken) vanuit een andere invalshoek, die van de 'naturalist' of natuuronderzoeker. Het is mijn fout, ik had het kunnen weten maar ik las over de ondertitels heen: 'Natural history and behaviour'. Zijn invalshoek legt hij op pagina 5 en volgende van The Sand Wasps uit. Citaat: "The trend toward greater empirical and theoretical rigor in wasp biology is to be welcomed, but there is still much good to be said about publications that present basic records of wasp natural history with little, if any, statistical treatment of data and with no explicit testing of major theories in ethology and evolution. E.O. Wilson (1992) defines natural history as 'ecology expressed in the details of the biology of individual species' and Greene (2005) refers to it as 'descriptive ecology and ethology'".

Kan ik zijn 'Sand Wasps' meer waarderen als ik het uit de 'natural history' invalshoek lees?

Nou, eigenlijk niet. Maar daar kan O'Neill niets aan doen. Het is gewoon geen schrijver. Denk aan onze eigen Thijssen en vooral aan Fabre. Ook zij behandelen het leven van bijen- en wespesoorten, maar hoe! Je leest hun artikelen en boeken met rode konen en wilt daarna meteen het veld in om al dat schoons te gaan zien.

Kan ik dan niets positiefs melden? Ja. Zijn beide boeken vormen een rijke bron aan informatie over de levens van vele soorten wespen. Als ik zijn informatie over soorten, die ook bij ons voorkomen, vergelijk met die in 'ons' wesp- en mierenboek dan biedt O'Neill meestal veel meer informatie. Het zijn zeer volledige naslagwerken maar ze zijn voor mij teleurstellend arm aan biologie en niet prettig leesbaar.

Literatuur

- Alcock J., 1979. Animal Behavior: An Evolutionary Approach. - Sunderland, Mass, 532 p.
Alcock J., E.M. Barrows, G. Gordh, L.J. Hubbard, L. Kirkendall, D.W. Pyle, T.L. Ponder, F.G. Zalom, 1978. The ecology and evolution of male reproductive behaviour in bees and wasps. - Zoological Journal of the Linnean Society 64: 293-326.
Evans, H.E. & K.M. O'Neill, 2007. The sand wasps. Natural history and behavior. - Harvard University Press, Cambridge, 240 p.
Iwata, K., 1976. Evolution of Instinct. Comparative Ethology of Hymenoptera. - American Publishing Co. Pvt. Ltd. New Delhi. 535 p.
O'Neill, K. M., 2001. Solitary Wasps (Behaviour and natural history). - Comstock Publishing Associates, 406 p.